

modern conditions: essential dimensions and functional orientation. *Visegrad journal of human rights*. 2023. № 1. S. 131–137.

4. Риндюк В. І. Правотворчість як вид юридичної діяльності: праксеологічний аспект. *Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 4. (44). 2019. С. 139. (С. 137–142)

5. Закон України «Про правотворчу діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>

Теремцова Ніна Володимирівна,
*доцентка кафедри теорії та історії права та держави
Навчально-наукового інституту права,
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидатка юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Правова держава – це держава, обмежена в своїх діях законом, підпорядкована волі суверенного народу та покликана забезпечити права та свободи особистості. Будь-яка діяльність такої держави підпорядкована нормам права (англ. legal state).

Отже, правова держава – це держава, яка сама неухильно дотримується норм права: закони та рішення суду. Головне завдання влади при цьому – захист прав та свобод громадян. Органи та інститути такої держави (особливо суди та поліція) суворо дотримуються законів.

Найважливіші принципи правової держави – верховенство закону, тобто його обов'язковість для всіх суб'єктів права; судовий захист прав громадян; взаємна відповідальність держави та особистості, тощо.

Громадянські права – це невід'ємні, захищені законом права, які дані всім суб'єктам суспільства та які не можуть бути скасовані ні індивідами, ні державою.

До громадянських прав слід віднести право життя, волю і особисту недоторканність, гідність особистості, недоторканність приватного життя тощо. В основі прав громадян лежать уявлення про природне право та моральну рівність.

Права можуть бути забезпечені лише в громадянському суспільстві, яке має власну незалежну від держави сферу самоорганізації та свободи.

Правова держава – ознака демократії. Вона не може існувати за

тоталітарного чи авторитарного політичного режиму, де неминуче порушуються права людини та громадянина.

Правова держава – обов'язкова, але не єдина умова демократії. Для демократичного режиму також потрібні вільні конкурентні вибори, багатопартійність, політичний плюралізм, змішана економіка, поділ влади.

Ідею правової держави висували ще античні мислителі (Аристотель, Цицерон). Над нею розмірковували гуманісти епохи Відродження, її філософську основу розробляв Еммануїл Кант. Але остаточно уявлення про демократичну правову державу сформувались і стали загальноновизнаними лише у другій половині ХХ століття.

За Конституцією – Україна є правовою, демократичною державою [1].

Основними елементами правової держави вважають верховенство закону; гарантії основних прав громадян; поділ влади; незалежність суддів; правовий захист громадян та правовий контроль.

Усі ознаки правової держави тісно пов'язані один з одним - без одного неможливе інше. Якщо хоча б один із цих принципів порушується, держава не може бути правовою.

Верховенство права – підпорядкування закону держави, всіх його органів та посадових осіб, усіх громадян та соціальних інститутів.

Гарантованість права і свободи людини – права та свободи визнаються найвищою цінністю і реально забезпечуються, діють механізми, які гарантують і захищають їх.

Загальна рівність перед законом – усі громадяни отримують однаковий захист у межах закону, порушники підлягають пропорційному покаранню, незалежно від їхнього політичного, соціального чи економічного становища.

Ефективна система контролю за дотриманням закону – контролю над дотриманням закону здійснюють спеціально створені незалежні суди тощо.

Ефективні та неупереджені правоохоронні органи: поліція, незалежні суди та інші правоохоронні органи доступні для громадян та дотримуються закону.

Призначення покарань відповідно до правових норм, опублікованих та чітко визначених заздалегідь. Закон немає зворотної сили.

Реальний поділ влади на виконавчу, законодавчу та судову. Жоден із державних органів не має всієї повноти влади, існує система «стримувань і противаг» [2].

Взаємна відповідальність держави й особи – держава і громадяни приймають зобов'язання стосовно один одного, за їх невиконання настає відповідальність.

Єдність права та закону – всі нормативно-правові акти відповідають природно-правовим засадам та міжнародним нормам прав людини.

Правова держава, як і будь-яка інша держава, виконує політичну, економічну, соціальну та культурну функцію. Окрім того, воно захищає права громадян.

Політична функція. Правова держава створює умови для рівноправної

участі громадян у державних та громадських справах, гарантує права громадянина та права людини, сприяє формуванню багатопартійності, розвитку місцевого самоврядування.

Економічна функція. Держава регулює ринкові відносини, підтримуючи багатокладність економіки та чесну конкуренцію, сприяє підвищенню якості життя, мінімізує наслідки негативних макроекономічних явищ (інфляція, безробіття).

Соціальна функція. Правова держава регулює соціальні відносини, забезпечує право на освіту та охорону здоров'я.

Правоохоронна функція. Правова держава разом із інститутами громадянського суспільства захищає та гарантує права та свободи особистості, підтримує громадський порядок.

Культурна функція. Правова держава створює для громадян рівні умови та можливості для користування й обміну культурними та духовними цінностями, гарантує культурну свободу, плюралізм думок.

Передумови створення правової держави. Правова держава не виникає водночас і не на порожньому місці. Для її появи потрібні економічні, політичні, соціальні та культурні передумови: розмаїття форм власності, свобода підприємництва, економічна незалежність індивіда; демократичний режим, суверенітет народу; внутрішньо єдина та несуперечлива система законів; громадянське суспільство; високий рівень правової свідомості, політичної культури.

Чи вважається Україна правовою державою на сучасному етапі розвитку? Ні. Вперше необхідність створення України правової держави було проголошено в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., де зазначено, що державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх зносинах [3]. Конституцією України, прийнятої на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., оголошено правовою державою.

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Україна є унітарною державою з республіканською формою правління.

Таким чином, розглянуте питання в тезах, авторка визначає, що питання розбудови правової держави в сучасних умовах є надзвичайно актуальним. Вивчаючи теорію права й законодавства можна стверджувати, що Україна досягла значного успіху в багатогранних сферах суспільного життя. Отже, це дає підстави констатувати, що в Україні визначено основні напрями формування громадянського суспільства, що дає змогу стверджувати про повний суверенітет. Виходячи із незалежності держави важливим аспектом вважається розбудова повної демократії серед суспільства. Без відтворення соціальної держави, за всіма критеріями, неможливо розбудувати правову державу на сучасному етапі розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Головна Президент України Володимир Зеленський. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>
2. Копейчиков В. В. Проблема самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні : лекція. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. 32 с.
3. Декларація про Державний суверенітет України. (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990. № 31. ст. 429). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

*Тетруєв Кирило Костянтинович,
аспірант Інституту держави
і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України
Науковий керівник:
Тарахонич Тетяна Іванівна,
старший науковий співробітник
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України,
кандидатка юридичних наук,
старший науковий співробітник*

БУЛІНГ ТА МОБІНГ ЯК РІЗНОВИДИ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Поведінка людини є зовнішнім виявом її діяльності, послідовністю певних дій. Оскільки людина живе в суспільстві, вона повинна дотримуватися загальних правил поведінки, які ним встановлені. На жаль людина може бути суб'єктом не лише правомірної, а і протиправної поведінки. Вчинки людей, у свою чергу, впливають на систему суспільних відносин. Будь-який людський вчинок викликає відповідну реакцію суспільства – схвалення або ж осуд у силу своєї соціальної значущості. Якщо поведінка викликає осуд у суспільства, зазвичай вона має протиправний характер.

На думку вітчизняних вчених, «протиправна поведінка вважається антиподом правомірної поведінки. Аналізуючи поняття «протиправна поведінка» з точки зору його формально-логічного тлумачення, слід підкреслити, що вона являє собою таку поведінку, яка суперечить правовим нормам. «Протиправна поведінка – це завжди винна поведінка деліктоздатної фізичної чи юридичної особи – суб'єкта права, за якої він у тій чи іншій формі бажає або свідомо допускає настання шкідливих (небезпечних) наслідків від